

(i) Printed Pages : 7 Roll No.

(ii) Questions : 7 Sub. Code :

1	0	0	8	8
---	---	---	---	---

Exam. Code :

5	0	0	1
---	---	---	---

**NEP U.G. Common-Inter Disciplinary Course 1st Semester
(2125)**

GEOGRAPHY (In all Mediums)

Paper : Geography and Environment (GEOIDC)

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 68

Note :— (1) Attempt **FOUR** questions in all. Q. No. 1 is compulsory. Select **ONE** question from each of the three units. Special Credit will be given to suitable maps and diagrams. Use of unmarked stencil and colour pens/pencils is allowed.

(2) For CDOE, reappear/improvement candidate(s), who have not been assessed earlier for internal assessment, the marks secured by them in theory paper will be increased proportionally to maximum marks of the paper in lieu of internal assessment.

1. Attempt any **SEVEN** in about **25-30** words each:

(A) Explain the terms, 'Environment' and 'Ecology'.

(B) Components of the environment.

- (C) Troposphere.
- (D) Lithosphere.
- (E) Pollution and Pollutants.
- (F) Precipitation and its types.
- (G) Sources of Water Pollution.
- (H) Tropical Region.
- (I) How is a human responsible for polluting his environment?
- (J) Differentiate an Act and law. 7×2=14

UNIT—I

- 2. Explain Geography and Environment. Discuss the characteristics and functioning of Environment. 4+14=18
- 3. Discuss the relationship between Geography and Environment in detail. 18

UNIT—II

- 4. What is Air Pollution? Discuss its sources, consequences and controlling methods. 3+15=18
- 5. Write an essay on:
 - (a) Energy Resources
 - (b) Environmental Conservation strategies. 9+9=18

UNIT—III

6. What is meant by Environmental Protection Initiatives and Laws in India? Discuss the Wildlife Protection Act-1972. 18
7. Write a detailed note on the Water Act-1974 in detail. 18

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) कुल चार प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है। तीनों यूनिटों से प्रत्येक में से एक प्रश्न चुनें। उपयुक्त मानचित्रों और आरेखों को विशेष अंक दिए जाएँगे। बिना चिन्ह वाले स्टेंसिल और रंगीन पेन/पेंसिल का उपयोग करने की अनुमति है।

(2) सीडीओई, पुनः परीक्षा/सुधार परीक्षार्थियों, जिनका पहले आंतरिक मूल्यांकन नहीं हुआ है, के लिए आंतरिक मूल्यांकन के बदले, उनके द्वारा सैद्धांतिक प्रश्नपत्र में प्राप्त अंकों को प्रश्नपत्र के अधिकतम अंकों के अनुपात में बढ़ा दिया जाएगा।

1. लगभग 25-30 शब्दों में किन्हीं सात प्रश्नों के उत्तर दीजिए :

(A) 'पर्यावरण' और 'पारिस्थितिकी' शब्दों की व्याख्या कीजिए।

(B) पर्यावरण के घटक।

- (C) क्षोभमंडल।
- (D) स्थलमंडल।
- (E) प्रदूषण और प्रदूषक।
- (F) वर्षा और उसके प्रकार।
- (G) जल प्रदूषण के स्रोत।
- (H) उष्णकटिबंधीय क्षेत्र।
- (I) मनुष्य अपने पर्यावरण को प्रदूषित करने के लिए किस प्रकार उत्तरदायी है?
- (J) अधिनियम और कानून में अंतर स्पष्ट कीजिए। $7 \times 2 = 14$

यूनिट-I

2. भूगोल और पर्यावरण की व्याख्या कीजिए। पर्यावरण की विशेषताओं और कार्यप्रणाली पर चर्चा कीजिए। $4 + 14 = 18$
3. भूगोल और पर्यावरण के बीच संबंधों पर विस्तार से चर्चा कीजिए। 18

यूनिट-II

4. वायु प्रदूषण क्या है? इसके स्रोतों, परिणामों और नियंत्रण विधियों पर चर्चा कीजिए। $3 + 15 = 18$
5. निम्नलिखित पर निबंध लिखें :
- (a) ऊर्जा संसाधन
- (b) पर्यावरणीय संरक्षण रणनीतियाँ। $9 + 9 = 18$

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਭਾਰਤ ਮੈਂ ਪਰਿਆਵਰਣੀਯ ਸੰਰਕਸ਼ਣ ਪਹਲੀਂ ਔਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾ ਕਯਾ ਅਰਥ ਹੈ? ਵਨਯਯੀਵ ਸੰਰਕਸ਼ਣ ਅਧਿਨਿਯਮ-1972 ਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋਂ। 18
7. ਯਲ ਅਧਿਨਿਯਮ-1974 ਪਰ ਵਿਸ਼ਤਾਰ ਸੇ ਏਕ ਵਿਸ਼੍ਰੁਤ ਟਿਘਣੀ ਲਿਖੋਂ। 18

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ :- (1) ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ ਯੂਨਿਟਾਂ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣੋ। ਢੁਕਵੇਂ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਿਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਸਟੈਂਸਿਲ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਪੈਨ/ਪੈਨਸਿਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।
- (2) CDOE , ਮੁੜ ਪ੍ਰਗਟ/ਸੁਧਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਆਕਲਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਿਊਰੀ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਬਦਲੇ ਪੇਪਰ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

1. ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੱਲ ਕਰੋ :
- (A) 'ਵਾਤਾਵਰਣ' ਅਤੇ 'ਇਕੋਲੋਜੀ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (B) ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਘਟਕ।
- (C) ਟ੍ਰੋਪੋਸਫੀਅਰ।

(D) ਲਿਥੋਸਫੀਅਰ।

(E) ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕ।

(F) ਵਰਖਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।

(G) ਜਲ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਸਰੋਤ।

(H) ਖੰਡੀ ਖੇਤਰ।

(I) ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ?

(J) ਐਕਟ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਕਰੋ। 7×2=14

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਭੂਗੋਲ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 4+14=18

3. ਭੂਗੋਲ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸਦੇ ਸਰੋਤਾਂ, ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 3+15=18

5. ਨਿਮਨਲਿਚਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖੋ :

(a) ਊਰਜਾ ਸਰੋਤ

(b) ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਭਾਲ ਰਣਨੀਤੀਆਂ।

9+9=18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ? ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ-1972 ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18
7. ਜਲ ਐਕਟ-1974 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 18